

lışmalar oluşturur; bu sebeple Arap mûsikisi tarihinin birkaç büyük otoritesinden biri kabul edilmiştir. Türk mûsikisi araştırmaları açısından da önem taşıyan bu eserlerinin belli başlıları şunlardır: 1. *The Arabian Influence on Musical Theory* (London 1925). 2. *The Arabic Musical Manuscripts in the Bodleian Library* (London 1925). 3. *A History of Arabian Music to the XIIIth Century* (London 1929). Doktora tezinin üç yıl sonra yapılan genişletilmiş bir neşridir. İlim âleminde çok büyük ilgi gören bu çalışma Arap mûsikisi tarihi konusunda bir dönüm noktası kabul edilir. 4. *Historical Facts for the Arabian Musical Influence* (London 1930). Ortaçağ Avrupa müziği üzerindeki Arap etkisini inceleyen makalelerinin kapsamlı biçimde genişletilmesinden meydana gelen bir eserdir. Otoriteler Farmer'ın bu kitaptaki bazı hatalı yaklaşımlarına dikkat çekmişlerse de bu tenkitler, İslâm ve Batı müzik tarihi üzerine sağlam bilgiler veren eserin öneminden fazla bir şey kaybettirmemiştir. 5. *The Organ of the Ancients* (London 1931). Eski İbrânî, Süryânî ve Arap kaynaklarına dayanılarak org üzerine ortaya konulmuş geniş bir incelemedir. 6. *Studies in Oriental Musical Instruments* (I, London 1931; II, Glasgow 1939). Eserde Şark mûsikisinde kullanılan çalgıların menşeleri, adları, şekilleri ve gelişmeleri hakkında bilgiler verildikten sonra özellikle ud üzerinde durulmuş ve arkasından ud başta olmak üzere bazı çalgıların İslâm dünyasından Ortaçağ Batı dünyasına geçiş süreci incelenmiştir. 7. *al-Fârâbî's Arabic-Latin Writings on Music* (Glasgow 1934). Fârâbî'nin Avrupa kütüphanelerinde bulunan mûsikîyle ilgili yazılarının ve Latince tercümelerinin İngilizce'ye yapılmış çevirisidir. Farmer bu eseriyle Thomas Hunter Weir hâtırâ ödülünü kazanmıştır. 8. *Turkish Instruments of Music in the Seventeenth Century. As Described the Siyâhatnâme of Ewliyâ Çelebi* (Glasgow 1937). Ewliya Çelebi'nin *Seyahatnâme*'sindeki sazlarla ilgili kısımların birtakım ilâvelerle genişletilmiş İngilizce çevirisidir. Eser M. İlhami Gökçen tarafından bazı notlarla zenginleştirilerek Türkçe'ye tercüme edilmiş ve *Musiki Mecmuası*'nda yayımlanmıştır (sy. 409 vd.). 9. *The Sources of Arabian Music* (Glasgow 1939). Arap mûsikisiyle ilgili kaynakların tanıtıldığı açıklamalı bir bibliyografya çalışması olan eser Farmer'ın en önemli araştırmaları arasında yer alır. Yazarın ölümünden kısa bir süre önce ikinci baskısı yapılan bu kitap (Leiden 1965) Arap mûsikisi üzerine yazılmış, bugün mevcut veya adına sadece literatürde rastlanan bütün kaynakları bir araya topladığı için önem taşımaktadır. 10. *Oriental Studies: Mainly Musical* (London - New York 1953). Özellikle Mezopotamya, Grek, Türk, Arap ve bazı Afrika yerlilerinin çalgılarını ağırlıklı olarak ele alan Şark mûsikisine dair geniş kapsamlı bir çalışmadır.

Farmer'ın makalelerinin büyük çoğunluğu *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, *Orientalistische Literaturzeitung* ve *Transactions of the Glasgow University Oriental Society*'de yayımlanmıştır. Ayrıca Şark mûsikisiyle ilgili makalelerinin büyük bir kısmı 1986 yılında, Frankfurt'taki İslâm ve Arap İlimleri Tarihi Enstitüsü'nün yayınları arasında *Studies in Oriental Music* adı altında ve iki cilt halinde yeniden basılmıştır. Eckhard Neubauer tarafından hazırlanan ve Farmer'ın 1925-1969 yılları arasında yayımlanmış makalelerini içine alan bu eserin I. cildi "Tarih ve Nazariyat", II. cildi "Çalgılar ve Askerî Mûsikî" alt başlıklarını taşımaktadır. Farmer *The Encyclopaedia of Islam*'a ve bunun Urduca'sına birçok madde yazmış, George Grove'un *Dictionary of Music and Musicians* (London 1954) ve New Oxford *History of Music* (London 1957) adlı

eserlerinin hazırlanmasına da yardımcı olmuştur. Ayrıca *The Musical Times*, *The Times Literary Supplement* ve *Glasgow Evening News* gibi gazete ve dergilerde çeşitli makaleleri çıkmıştır; bir kısmı yayımlanmamış pek çok da çevirisi vardır. Glasgow Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan Farmer özel koleksiyonunun katalogundaki bilgiler onun sadece Şark mûsikisi alanında araştırma yapmakla yetinmediğini, tarih, edebiyat, felsefe konularında da makaleler yayımladığını ve Gerald Barry takma adıyla şiir yazdığını ortaya koymaktadır.

Fikirlerini ve tenkitlerini çok açık biçimde ve parlak bir üslûpla ifade eden Farmer ilim dünyasında önemli bir iz bırakmıştır. Ancak eserlerinde Abdülkâdir-i Merâgî, Safiyyüddin Abdülmü'min el-Urmevî, Lâdikli Mehmed Çelebi gibi bazı Türk mûsikîşinaslarını Arap ve Acem mûsikî çerçevelerinde değerlendirmesi, başta Hüseyin Sadeddin Arel olmak üzere birçok mûsikî bilgisini tarafından tenkit edilmesine yol açmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Necib Akiki, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1980, II, 113-115; J. Robson, "Obituary Dr. Henry George Farmer", *JRAS*, sy. 1-2 (1966), s. 164-165; E.-E. Neubauer, "Henry George Farmer on Oriental Music", *Zeitschrift für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften*, IV, Frankfurt 1987/1988, s. 219-227.

SADETTİN ÖKTEN

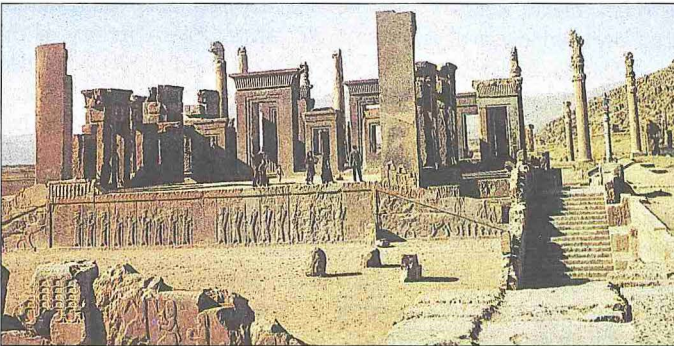
FARS

(فارس)

İran'da eyalet
ve eskiden burada yaşayan
bir kavim.

Pars kelimesinin Arapçalaşmış şekli olan Fars bugünkü İran'da güneyde İran körfezi, doğuda Kirman, kuzeyde İsfahan, batıda Hüzistan'la çevrili coğrafi bölgeye verilen addır. Batı literatüründe Persia şeklinde kullanılan kelime ise bütün İran'ı ifade etmektedir.

Bugünkü idarî taksimatta İran'ın yedinci eyaletini oluşturan Fars 50° - 55° doğu boylamları, 26° - 31° kuzey enlemleri arasında yer alır. Kuzeybatıdan güneydoğuya doğru uzanan dağ silsilelerinin en yüksek noktası olan Dina tepesi 4275 m. yüksekliktedir. Dağlar arasında dar geçitler ve vadiler bulunur. İklimi Basra körfezi kıyılarında sıcak, kuzeydeki yüksek bölgelerde soğuk, bu bölgelerin boğaz, vadi ve geçitlerinde ise ılımandır. Bölgenin buraya bağlı körfezde-

Taht-ı Cemşid
harabelerinden
bir görünüş -
Persepolis /
İran

ki adalarla birlikte yüzölçümü 200.000 km²'dir. Şiraz (848.289 [1986]), Bûşehr (120.787), Lâr (37.923), Fesâ (64.771), Kâzerûn (73.444), Cehrem (77.174), Abâde (40.969) ve Fîrûzâbâd (34.433) olmak üzere sekiz il, otuz iki ilçe, 154 nahiye ve 2924 köyden oluşur. Eyaletin nüfusu 3.193.769 (1986) olup idare merkezi Şiraz'dır. Bölgenin başlıca ürünlerini buğday, pamuk, pirinç, tütün ve turuncgiller meydana getirir. Eyalet nüfusunu etnik olarak Farslar, Türkler ve Araplar oluşturur. Bölgede Türk kabilelerinden özellikle Kaşkaylar, Aynallu, Baharlu ve Neferî aşiretleri oldukça kalabalık nüfusa sahiptir. Bunlara Horasan'dan gelip bölgeye yerleşen Türk kökenli Ebîverdîler'i de eklemek gerekir. Bu kabilelerden Aynallu, Baharlu ve Neferî aşiretlerine mensup olanlar yarı göçebe halinde yaşarlar.

Fars, Ahamenî (m.ö. 559-331) ve Sâsânî (225-651) hânedanlarının kurulup hüküm sürdüğü önemli bölgelerden biriydi ve yaklaşık bugünkü eyalete tekabül etmekteydi. Pars (Perse) adı bu bölgenin ismi olduğu kadar burada yaşayan kavmin de adı idi. Eski Yunan kaynaklarında Persis olarak geçen kelime Ortaçağ Avrupa yazarları tarafından Pers (Perse) şeklinde kaydedilmektedir. Yunanlılar Farslar'a Persay diyorlardı. Bu eyalette hüküm süren iki hânedandan Ahamenîler'in buraya ne zaman geldiği bilinmemektedir. Ahamenîler İskender'in istilâsına kadar (m.ö. 331) hüküm sürdüler. İskender'in ölümü üzerine (m.ö. 323) imparatorluğu yöneten Selefkus ve oğlu Yunan medeniyetini İran'a sokmaya çalıştılar. Fars'ta şehirler kurup buraya Yunanlı göçmenler yerleştirdiler. Fars IV. Antyohos'un ölümüne kadar (m.ö. 164) Selefkiler'in elinde kaldı. Bu hükümde-

rın ölümü üzerine Fars bağımsızlığına kavuştuysa da bir süre Eşkânîyân hânedanının hâkimiyeti altına girdi.

Erdeşîr-i Bâbekân, Eşkânîler'e karşı ayaklanarak son hükümdar Artavan'ı öldürdü ve Fars'ta Eşkânî hâkimiyetine son verip Sâsânî hânedanını kurdu (225). Başlangıçta bu hânedanın da başşehri olan Şiraz'ın yerini daha sonra Ktesifon (Medân) aldı. Sâsânîler Arap istilâsına kadar Fars'ı yönettiler. Hz. Ömer döneminde Araplar ilk defa Fars'ı ele geçirme girişiminde bulundular. Bu amaçla Bahreyn Valisi Alâ b. Hadramî, Arfece b. Herseme'yi Fars üzerine gönderdiyse de bu sefer başarısızlıkla sonuçlandı. Bundan sonra Osman b. Ebû'l-Âs Bahreyn valisi olunca kardeşi Hakem'i bir orduyla Fars'a sevketti. Hakem kıydaki birkaç adayı alıp karaya çıktı, ancak ülkenin içine doğru ilerleyemedi. Hz. Osman devrinde üçüncü bir girişimde bulunulduysa da Osman b. Ebû'l-Âs kumandasındaki ordu Sâsânî kuvvetlerine yenildi. Aynı dönemde Ebû Mûsâ el-Eş'arî ve Osman b. Ebû'l-Âs Şiraz'ı birlikte ele geçirdiler. Basra Valisi Abdullah b. Âmir kumandasındaki ordu önce İstahr'ı, daha sonra Fîrûzâbâd'ı ele geçirerek Fars'ın tamamını İslâm hâkimiyeti altına aldı (28 [649] veya 29 [650]).

İslâmiyet'in ilk dönemlerinde Fars Sâsânîler devrindeki gibi Erdeşîr-i Hürre, Sâbûr Hürre, Dârâcîrd, Errecân ve İstahr olmak üzere beş bölgeye ayrılmıştı. Fars eyaletinden alınan haraç önceleri 33 milyon dirhemken Abbâsî Halifesi Mütevekkil - Alellah zamanında 35 milyona çıkarıldı. Cizyeden elde edilen yıllık gelir ise 18 milyon dirhemdi. Bu dönemde Kevir çölü civarında bulunan bölgelerle Yezd'in İstahr'a bağlanması sonucunda Fars'ın sınırları genişledi. Ancak bunlar Moğol istilâsı sırasında Fars'tan ayrıldı.

Abbâsîler'in zayıflaması ile İran'ın çeşitli bölgelerinde devletler kurulmaya başlandı. Bunlardan biri de 253'te (867) Şiraz başşehir olmak üzere Fars'ta kurulan Saffârîler hânedanıdır. Saffârîler'den Amr b. Leys bugün Şiraz'da Mescid-i Câmi adıyla anılan bir ulucami yaptırmıştır. Saffârîler'den sonra Fars Adudüdevle zamanında (978-983) Büveyhîler'in hâkimiyeti altına girdi. Bu hükümdar Fars'ta bugün bile faydalanan Bend-i Emîr'i yaptırdı. Büveyhîler'den sonra Tuğrul Bey döneminde Selçuklular bölgenin bazı şehirlerini ele geçirdiler (442/1050-51); ancak gerçek anlamda Selçuklu hâkimiyeti 454'te (1062) Çağrı Bey'in

oğlu Kavurd Bey tarafından tesis edildi. Selçuklu iktidarının zayıflaması üzerine Fars Atabegleri adıyla meşhur olan Sanguurlular önce Selçuklular'a, daha sonra Hârizmşahlar ve Moğollar'a bağlı olarak hâkimiyetlerini sürdürdüler. Bu atabeglerin sonuncusu olan Âbiş Hatun, Hülâgû'nun oğlu Mengü Timur ile evlenerek Fars'ın yönetimini ona bıraktı (670/1271-72).

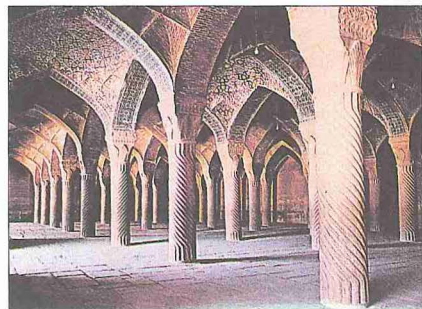
754 (1353) yılında Muzafferîler hânedanının kurucusu Mübârizüddin Muhammed Fars'ı ele geçirdi. Timur istilâsına kadar (795/1393) bu hânedanın hâkimiyeti altında kalan Fars ondan sonra yaklaşık bir asır kadar Timurlular'ın yönetiminde kaldı. Nihayet 909'da (1503-1504) Safevîler'den Şah İsmâil Fars'ı aldı. Şah İsmâil ve halefleri döneminde Fars ve özellikle bu eyaletin başşehri olan Şiraz çok gelişti. I. Şah Abbas zamanında Fars eyaleti valiliğine tayin edilen İmam Kulî Han âdeta bir hükümdar yetkisine sahipti.

Safevîler'in ardından Afganlar'dan Eşref'in eline geçen Fars 1727'de, o zamanlar henüz Safevî Hükümdarı II. Tahmasb'in bir kumandanı olan Nâdir Şah tarafından geri alındı. Zendler'den Kerim Han döneminde (1750-1779) Fars büyük imar faaliyetleriyle birlikte refaha kavuştu. Ancak bu hânedanın son hükümdarı Lutf Ali Han ile Kaçarlar'dan Âgâ Muhammed Han arasındaki savaşlar yüzünden büyük zararlar gördü. Kaçarlar döneminde Feth Ali Şah'ın ölümünden (1834) sonra oğlu Fars Valisi Hüseyin Ali Mirza saltanat davasında bulundu. 1857'de İngiliz kuvvetleri Basra körfezindeki Harg adasını aldılar ve kıydaki Bûşehr'i işgal ederek ülke içlerine doğru ilerlediler, fakat daha sonra yapılan anlaşma ile geri çekildiler. 1844'te Seyyid Ali Mehmed liderliğindeki Bâbî ha-

Müze-i Fars - Şiraz / İran

Câmi-i Vekil'in içinden bir görünüşü - Şiraz / İran

rekâtı Fars'ta olduğu kadar İran'ın diğer eyaletlerinde de huzursuzluk yarattı.

II. Dünya Savaşı sırasında Ruslar'a yardım etmek ve kendi çıkarlarını korumak amacıyla İngiliz deniz kuvvetleri Bender-şahpûr'da bulunan İran gemilerinin bir bölümünü imha ederek İran içlerine doğru ilerlediler. Rusya da 1921 antlaşmasına dayanarak İran'ın bir kısmını işgal etti. Savaş sonunda İngiliz ve Rus kuvvetleri İran'ı terkettiler.

Pehlevî hânedanının (1924-1979) gözde eyaletlerinden biri olan Fars'a özellikle İran Şahlığı'nın 2500. yıl dönümü mü-nasebetiyle büyük ilgi gösterildi. Şiraz'a büyük caddeler, parklar, otel, hastahane ve diğer resmî binalarla yepyeni bir çehre kazandırılırken eyaletin diğer bölgeleri de yeni yollarla birbirine bağlandı ve birçok okul açıldı.

Fars eyaleti Taht-ı Cemşîd (Persepolis), Nakş-i Rüstem, Pazargad, Kâ'be-i Zerdüş, Gâh-i Servistân, Gâr-ı Şâpûr, Şehr-i Şâpûr gibi tarihî eserleriyle bugün İran'ın en önemli turistik bölgelerinden biridir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ferheng-i Fârsî, VI, 1289-1290; Belâzûrî, *Fütûh* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1866, s. 386 vd.; Ya'kûbî, *Târîh*, I, 159 vd.; *Hudûdül-âlem*, s. 130-136; Yâkût, *Mu'cemû'l-büldân*, IV, 226-228; Müstevfî, *Nühzetül-kulûb* (Strange), s. 112-138; a.mlf., *Târîh-i Güzide* (Browne), s. 509; İbnü'l-Belhî, *Fârsnâme* (nşr. G. le Strange — R. A. Nicholson), Cambridge 1921; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ* (Şemseddin), IV, 345-349; Hasan-ı Fesâî-yi Şîrâzî, *Fârsnâme-i Nâşîrî*, Tahran 1313 hş.; Th. Herbert, *Travels in Persia: 1627-1629* (nşr. W. Forter), London 1928, s. 74-83; M. Takî Han Hekîm, *Genc-i Dâniş* (nşr. M. Ali Sûti — Cemşîd Keyânfer), Tahran 1366 hş., s. 681-701; B. de Meynard, *Dictionnaire géographique de la Perse*, Paris 1861, s. 410-413; G. N. Curzon, *Persia and the Persian Question*, London 1892, II, 64-236; F. Schwarz, *Iran in mittelalter nach den arabischen geographern*, Leipzig 1896, II-III, bk. Fihrist; Mes'ûd Keyhân, *Coğrafyâ-yı Mu'âşsal-ı İran*, Tahran 1311 hş., II, 214-243; A. Christensen, *Iran sous les sassanides*, Kopenhague 1944, s. 86; Hüseyin Ali Rezmârâ v.dğr., *Ferheng-i Coğrafyâ-yı İran*, Tahran 1330 hş., VII, 120; L. Lockhart, *The Fall of the Safavi Dynasty and the Afghan Occupation of Persia*, Cambridge 1958, s. 336-339; a.mlf., "Fârs", *El²* (İng.), II, 811-812; J. Wellhausen, *İslâmın En Eski Tarihine Giriş* (trc. Fikret İşıltan), İstanbul 1960, s. 90, 99-100; G. le Strange, *The Lands of Eastern Caliphate*, London 1966, s. 248 vd.; a.mlf., "Description of the Province of Fars", *JRAS* (1912), s. 1-30, 311-339, 865-890; Erdoğan Mercil, *Fars Atabegleri: Salgurlular*, Ankara 1975; a.mlf., *Kirman Selçukluları*, İstanbul 1980, bk. İndeks; DMF, I, 506; II, 1821-1822.

CEVAD HEY'ET

FARS ATABEGLERİ

(bk. SALGURLULAR).

FARSÇA

(bk. İRAN [Dil]).

FÂRSNÂME

(فارسنامه)

İbnü'l-Belhî'nin

(ö. VI./XII. yüzyıl)

Fars bölgesinin tarih ve

coğrafyasına dair eseri

(bk. İBNÜ'L-BELHÎ).

FARTU'I-GAFLE

(bk. GAFLET).

FÂRUK

(الفروق)

Hız. Ömer'in lakabı.

Fârûk kelimesi Arapça fark (furk, furkân) kökünden türemiş mübalağalı ism-i fâildir. Fark sözlükte "iki nesnenin arasını ayırmak" mânasına gelir. Hak ile bâtılı ayıran bir kitap olduğu için Kur'ân-ı Kerîm'e "furkân" adı verilmiş, yine hak ile bâtılın açıkça ayrıldığı bir savaş olan Bedir'e de Kur'an'da "yevme'l-furkân" denilmiştir (el-Enfâl 8/41).

Câhiliye devrinde Kelb kabilesi ileri gelenlerinden Zübeyd b. Mes'ûd ile (İbnü'l-Kelbî, II, 580) Cebele b. İsfâ'a (Ebû Ubeyd, s. 364) fârûk denildiği bilinmekteyse de kendilerine bu lakabın buyn verildiğine dair kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Bazı hadislerde Hız. Peygamber'in "fark", "fârik" veya "fârûk" şeklinde tavsif edildiği görülmektedir. "Muhammed insanlar arasında bir farktır" (Buhârî, "İ'ti-sâm", 2) meâlindeki hadiste Resûl-i Ekrem'in müminlerle kâfirleri birbirinden ayırma özelliğine işaret edilmiştir (İbnü'l-Esîr, III, 439). Diğer taraftan Hız. Ali'ye de Hız. Peygamber tarafından fârûk lakabının verildiği rivayet edilmektedir (İbn Abdülber, IV, 170; İbn Hacer, IV, 171). Aynı şekilde Şîler'in de ona fârûk veya fârûk-ı ekber dedikleri bilinmektedir (Dih-hudâ, XXI, 18).

İslâm tarihinde fârûk lakabıyla tanınan yegâne sahâbî Hız. Ömer'dir. Ancak

kendisine bu lakabın kimin tarafından niçin verildiği hususunda kaynaklarda farklı rivayetler bulunmaktadır. Taberî Hız. Ömer'in "Fârûk" diye adlandırıldığı-nı belirtmiş, ona bu lakabın kimin tarafından verildiği hususunda selefin ihtilâf ettiğini söylemiş ve konuyla ilgili iki haberi eserine almıştır (*Târîh*, I, 2728). Hız. Peygamber, Allah Teâlâ hakla bâtılı Ömer ile ayırdığı için onun fârûk olduğunu söylemiş, Hız. Âişe de bir soru üzerine Ömer'e fârûk lakabını Resûlullah'ın verdiğini ifade etmiştir (İbn Sa'd, III, 270-271). Bazı kaynaklarda Hız. Ömer'in bu lakapla anılmasının sebebi şu olaya dayandırılmaktadır: Ömer müslüman olduktan sonra Resûl-i Ekrem'e başvurarak, "Eğer davamızda haklıysak dinimizi böyle gizli yaşamamıza gerek yoktur" demiş ve Kâbe'ye gidilmesini istemiş, bunun üzerine müslümanlar Hız. Peygamber'i aralarına alarak birinin başında Hız. Hamza, diğerinin başında Hız. Ömer'in bulunduğu iki saf halinde Kâbe'ye gitmişlerdir. Onların bu hali Kureys'e çok tesir etmiştir. Resûl-i Ekrem de o gün Hız. Ömer'i hak ile bâtılı birbirinden ayırdığı için fârûk diye isimlendirmiştir (Muhibbuddin et-Taberî, II, 272; Müttakî el-Hindî, XII, 557-558). İbn Kuteybe, insanların müslümanlıklarını gizledikleri bir dönemde onun İslâm'ı ilân etmesinden dolayı bu lakapla anıldığını söylemektedir (*el-Ma'ârif*, s. 180; İbn Asâkir, s. 45).

Hız. Ömer'i ilk defa Ehl-i kitabın fârûk diye adlandırdığı, bu konuda Resûlullah'ın herhangi bir şey söylemediği de ileri sürülmektedir (İbn Sa'd, III, 270; İbn Şebbe, II, 662; İbn Asâkir, s. 45). Bazı rivayetlerde ise Hız. Ömer'e fârûk lakabının Allah veya Cebrâil tarafından verildiği belirtilmekte ve bununla ilgili olarak şu hadise nakledilmektedir: Medine'de bir yahudi ile bir münafık ihtilâfa düştükleri konuda Hız. Peygamber'e başvurmuşlar, ancak Hız. Peygamber'in yahudi lehine hüküm vermesi üzerine münafık ayrıca Ömer'e gitmekte ısrar etmiştir. Konu hakkında Hız. Peygamber'in verdiği kararı öğrenen Hız. Ömer münafığı öldürmüş, bunun üzerine Nisâ sûresinin 60. âyeti nâzil olmuş ve Cebrâil Hız. Ömer'i "fârûk" diye adlandırmıştır (Zemahşerî, I, 536; Vâhidî, s. 162). Hız. Ali'nin de, "Ömer kendisini Allah'ın fârûk diye isimlendirdiği bir kimsedir" dediği belirtilmektedir (İbnü'l-Cevzî, s. 14).